

Dienst

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

THEMA:

Vredestichters

Vrede op aarde: een nieuw evangelie?

De vreemdeling in ons midden

Vrede als vrucht van de Geest

Taizé ontwapent

4|2023

Inhoud

INTRODUCTIE **Jezus brengt vrede op aarde** 3
Gienke Boersma

PERSPECTIEF **Vrede op aarde: een nieuw evangelie?** 4
Een nieuw boek van Stefan Paas
Jos Douma

HANDREIKING **Eendrachtig en veelstemmig** 9
De vrede bewaren bij toenemende verschillen in de kerk
Peter Sinia

BIJBELSTUDIE **Huis vol liefde** 14
Klaas van den Geest

BEZINNING **Angst voor het onbekende** 15
De vreemdeling in ons midden
Lianne van der Zee

JEUGDWERK **Gods liefde zichtbaar maken** 21
Hoe krijgen jongeren een beeld van God?
Anko Oussoren

UIT DE PRAKTIJK **Taizé ontwapent** 23
Verslag van een verzoeningsplek
Jan van der Wolf

COLUMN **Rode oren** 28
Judith Bouma

REFLECTIE **Vredevorst en vredeacht** 29
Vrede als vrucht van de Geest
Simon van der Lugt

KERKPUNT **Symposium missiologie** 33

KERKRECHT **Werkers in de kerk – kerkelijk werkers** 35
Leendert Verheij

GEDICHT **Hoop** 40
Robert Roth

Foto voorpagina: Kim Sunguk

Dienst†

71e jaargang
Nummer 4, 2023

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Dienst verschijnt vier keer per jaar.

Redactie

Gienke Boersma-Vreugdenhil
Kees de Groot
Anko Oussoren
Derk Jan Poel
Annemarie Roth, *redactiesecretaris*
Peter Sinia, *hoofdredacteur a.i.*
Ineke Zuidhof-Oudes, *eindredacteur*

Redactiesecretariaat

Contact opnemen met de redactie kan via de website:
<https://blad-dienst.nl/>

Administratie

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Postbus 22708
1100 DE Amsterdam
020-5241010
abonnement@buijten.nl

Nieuwe abonnementen en adreswijzingen *schriftelijk of per e-mail* aan de administratie doorgeven.
Abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van factuur.
Abonnementsprijs € 14,50 per jaar
Blokabonnement van 10 exemplaren € 8,90

IBAN NL45 INGB 0004 9210 87

© 2023 – uitgave van Buijten & Schipperheijn *Motief*

Basisontwerp: Theresia Koelewijn
Drukkerij: AMV + Buijten & Schipperheijn grafimedia

ISSN 0167-2401

Jezus brengt vrede op aarde

Wat is die vrede die Jezus brengt? Wat betekenen heil en vrede in de samenleving van nu, hoe kunnen wij vrede brengen in het spoor van Jezus? Stefan Paas onderzocht het in zijn nieuwste boek: *Vrede op aarde. Heil en redding in deze tijd*. Hij doet voorstellen voor wat dat betekent voor de missie van de kerk. Ervaren we het evangelie nog wel als goed nieuws? Hoe kunnen wij hier-en-nu in de Geest van Jezus zijn vrede uitleven?

De kern van het goede nieuws ligt in de verzoening die Jezus bracht aan het kruis en in het herstel dat Hij brengt door zijn opstanding. Redding en roeping, vrede en koninkrijksbeweging... Misschien klinkt die taal net even anders dan zonde, verlossing en dankbaarheid. We hebben nieuwe taal en bezieling nodig om de eeuwenoude waarheid ook in deze tijd als goed nieuws te laten klinken, beargumenteert Jos Douma in het openingsartikel. Om met een beeld van Paas te spreken: de snaren van het goede nieuws zijn niet veranderd, maar de klankkast waarin ze tot klinken komen verandert in de tijd en door de culturen heen. Het daagt uit om het gesprek hierover te voeren met elkaar. Hoe verwoord jij wat het goede nieuws is voor jou? En is dat ook goed nieuws voor je kind, je zieke buurvrouw, of de werkloze statushouder in je stad?

Vrede op aarde gaat over meer dan redding van de ziel. In dit nummer van *Dienst* verkennen we wat invalshoeken van deze sjalom. Bijvoorbeeld vanuit Taizé. In het artikel van Jan van der Wolf lees je hoe mensen – soms voor het eerst – een vrede met God ervaren die alle verstand te boven gaat. Ontmoetingen met andersgelovigen zijn vaak verrijkend, maar ook confronterend. Peter Sinia reageert op Ad de Bruijne als het gaat om eendracht binnen de kerk. Lianne van der Zee gaat na wat de Bijbel zegt over vreemdelingen. Hoe laten wij hen kennismaken met Jezus' heil voor de volken? In dit jaar staan we stil bij de afschaffing van de slavernij, in 1863. De groeiende aandacht voor racisme maakt ons er meer van bewust hoe ongelijkheid de onderlinge vrede en rechtvaardigheid ondermijnt. De migratieproblematiek splitst de politiek. Hoe trek je als kerk een spoor van vrede in de omgang met de vreemdeling? Ds. Simon van der Lugt neemt je mee in een verkenning van vrede als vrucht van de Geest. Vrede is een gave, maar ze daagt tegelijk uit om verbinding te maken in een gebroken wereld en deze gave te oefenen. Laat je inspireren bij het lezen van dit nummer om volger te worden op die weg van vrede. *Sjalom!*

Gienke Boersma-Vreugdenhil is coördinator partners en programma's bij Verre Naasten.

Gienke Boersma

Vrede op aarde: een nieuw evangelie?

Een nieuw boek van Stefan Paas

Wat is het evangelie? Als jij voor jezelf zou moeten verwoorden waar het evangelie over gaat, wat zou je dan zeggen? Over deze vraag sprak ik een tijd geleden met een twintiger, die het lastig vond dat ze in de preken die ik hield niet de haar vertrouwde geluiden over zonde en genade hoorde: het evangelie klonk niet!

Jos Douma

Ik vroeg haar: 'Wat is volgens jou dan het evangelie? Wat is het goede nieuws?' Haar antwoord was: 'Dat we zondig zijn, en dat Jezus ons verlost door het kruis.' Toen zei ik: 'Maar dat is toch geen góéd nieuws? Je begint dan met slécht nieuws: we zijn zondig! En je begint ook nog eens bij jezelf, terwijl we het in de kerk zo belangrijk vinden dat alles bij God begint!' Daar hadden we vervolgens een goed gesprek over.

Dat gesprek is al weer zeven jaar geleden. Maar ik herinner het me, omdat ik besef dat ik ook toen al bezig was met die vraag: wat is nu toch het evangelie? Hoe kan ik het evangelie zo verwoorden dat het ook echt goed nieuws is? En hoe kan het evangelie zo klinken dat het ook vandaag als relevant kan worden ervaren? Ik was en ben op zoek naar nieuwe taal en naar een nieuw verhaal.

Wat is nu toch het evangelie?

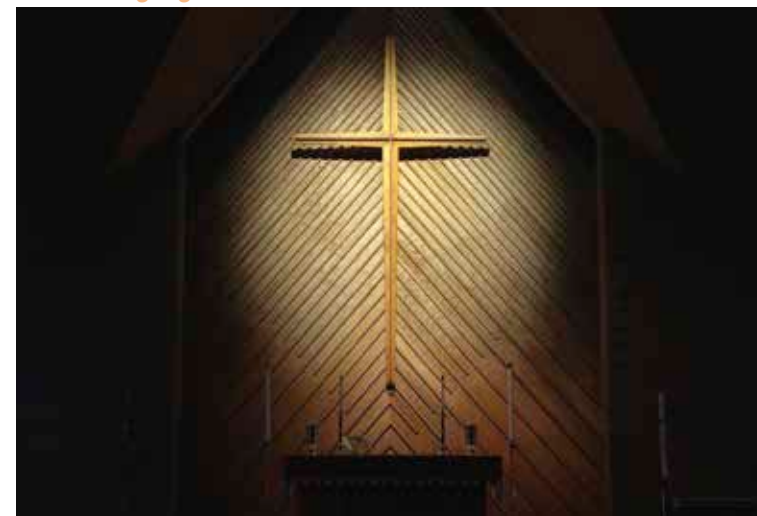
Hoe verwoord ik het goede nieuws?

Nieuwe taal

Dat is ook precies wat Stefan Paas doet in zijn nieuwe boek *Vrede op aarde. Over heil en redding in deze tijd*.¹ Hij zet in bij het woord heil, dat vandaag de dag nauwelijks meer resoneert bij christenen en hun tijdgenoten, en komt uit bij het woord vrede, dat toegankelijker is en gemakkelijker kan worden verbonden met ons dagelijks leven.

Maar op de lange weg van de eerste naar de laatste bladzijde van zijn boek gebeurt intussen veel meer dan alleen dat er nieuwe taal wordt gevonden en gekozen. Stefan Paas wil ook een nieuw verhaal vertellen. Want we hebben in de westerse protestantse, gereformeerde, evangelische traditie van de laatste eeuwen een eenzijdig en individualistisch gekleurd verhaal verteld over de zondige mens met een ziel die redding

© Josh Eckstein

nodig heeft, over het verzoenende bloed van Jezus aan het kruis en over de noodzaak van het geloof voor ons eeuwig behoud.

Zonde en genade

Als ik dat zelf even samenvat: ons evangelie was een verhaal over zonde-en-genade. In de taal van Stefan Paas: alle nadruk lag op 'het piëtistische heilsdrama' waarin de individuele ziel door het bloed van Jezus uit deze wereld moest worden gered door geloof. Maar aan dat verhaal kleven bezwaren: het is erg individualistisch, het kan weinig aandacht besteden aan thema's als gerechtigheid in deze wereld en heelheid voor de schepping, het kan leiden tot een 'verkerkelijking van het heil', het creëert een vijandbeeld van de slechte wereld. En het heeft de neiging om ons als christenen in dualistisch vaarwater te brengen: je hebt goede mensen en slechte mensen, je hebt mensen die gered zijn en mensen die niet gered zijn, er gaan mensen naar de hemel en er gaan mensen naar de hel.

Een ander verhaal

Maar is dit het evangelie? Moeten we, als we tenminste Bijbels willen blijven, op deze ene exclusieve manier verwoorden waarover het evangelie gaat? Stefan Paas neemt ons in zijn diepgravende boek mee op een uitgebreide en vaak schurende zoektocht rond deze vraag. En zonder te zeggen dat zonde en genade en bloed en kruis en heil woorden zijn waar we vandaag niks meer mee kunnen, zegt Paas: we moeten een ander verhaal vertellen waarin andere taal tot klinken komt, als we tenminste niet vast willen blijven zitten in de gedachte dat het evangelie zoals het ons in de West-Europese (christelijke) cultuur is overgeleverd de enig juiste verhaallijn is.

.....
We vertelden een eenzijdig en individualistisch gekleurd verhaal

.....
Waar kunnen we beter terecht dan bij Jezus zelf en zijn verkondiging?

Verkondiging

Hoe dan wel? Ik deel nu graag hoe ik daar zelf momenteel mee bezig ben. Ik neem mijn uitgangspunt daarbij in deze centrale uitspraak van Jezus in Marcus 1:15: 'De tijd is aangebroken, het koninkrijk van God is nabij: kom tot inkeer en geloof dit goede nieuws.' Waar kunnen we beter terecht met onze vraag waar het evangelie over gaat, dan bij Jezus zelf en bij zijn verkondiging zoals die in deze uitspraak wordt samengevat? Het evangelie dat Jezus verkondigt luidt: 'Het koninkrijk is nabij. Kom tot inkeer!' Als wij ook leerlingen en volgelingen van Jezus willen zijn in hoe we het evangelie delen, dan moet het dus gaan over het koninkrijk van God en over bekering.

Het koninkrijk van God: dat is Gods koningschap in deze wereld, dat is zijn helende en genezende en vergevende aanwezigheid, dat is de rivier van genade die door deze wereld stroomt, dat is het werk van de heilige Geest, dat is de nabijheid van Jezus.

Een innerlijk transformatieproces dat leidt tot nieuwe keuzes

Bekering: dat is de roeping die met dat koninkrijk meekomt om anders te gaan denken, anders te gaan voelen, anders te gaan ervaren, anders te gaan leven, dat is een veranderingsproces dat vanbinnen begint (inkeer) en dat leidt tot een andere levensstijl, waarin we vernieuwd omgaan met God, met onszelf, met onze naasten en met alle levende wezens en heel de schepping.

Ik maak alles nieuw

Ik zou graag willen dat we, als wij het evangelie vertellen, niet beginnen met te zeggen dat mensen zondig zijn. Laten we beginnen met te vertellen over Gods vernieuwende aanwezigheid in deze wereld, over God die vanuit de toekomst in het hier-en-nu zegt: 'Ik maak alles nieuw.'

En ja, als we dat horen, dan voelen we meteen aan: wat staat dat in schril contrast met wat we om ons heen zien (wat een gebrokenheid, wat een chaos, wat een haat), met wat we in menselijke

© Pixabay

Verkondiging

relaties zien (wat een verscheurdheid, wat een liefdeloosheid, wat een onverbondenheid) en met wat we in ons eigen hart zien (wat een egoïsme, wat een wonden, wat een leegte). Maar we lopen daar dan niet op stuk: met het visioen van Gods nieuwe wereld voor ogen zoals Jezus daarover spreekt, ervaren we de roeping tot inkeer, om ons om te keren, om ons mee te laten nemen in een innerlijk transformatieproces dat leidt tot nieuwe keuzes, nieuwe deugden, nieuwe praktijken waar de Geest van Jezus doorheen stroomt. Oftewel: we gaan meedoen in de koninkrijksbeweging van Jezus op aarde zoals in de hemel. Daarin ligt onze redding.

Redding en roeping, vrede en verbond

Terug naar Stefan Paas. Ook in zijn boek gaat het heel veel over het koninkrijk en over bekering. 'Zoek eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid' is een oproep van Jezus die steeds op betekenisvolle wijze aanwezig is in zijn betoog in *Vrede op aarde*. Ook gaat het voortdurend over verandering en bekering, een nieuwe levensstijl die wordt gestempeld door gerechtigheid, naastenliefde en heelheid. Zelf kiest Paas voor de woorden redding en roeping: wij worden gered in onze roeping en in het gehoor geven aan die roeping die van God komt en die klinkt als de stem van Jezus. En als het gaat om meedoen in Gods koninkrijksbeweging op aarde, spreekt Paas over verbond: God heeft een verbond met mensen, met de aarde, met alle levende wezens, om in partnerschap ons te geven aan de droom: een droom van een betere wereld, die vol is van de sjalom waar het uiteindelijk om gaat en waar het uiteindelijk naartoe gaat en waarmee het allemaal ook is begonnen. Heel de Bijbelse verhaallijn circelt rond dit ene woord: vrede! Sjalom!

'Gelukkig zijn immers de vredestichters.' Dat is de laatste zin van het boek van Stefan Paas. Hij schrijft: 'Aan het eind van deze zoektocht is mijn antwoord: *het christendom is er om vrede te stichten*. Dat doet het door liefdevolle relaties te leggen, te zoeken naar rechtvaardigheid in dienst van verzoening, in hoopvolle verwachting van Gods

Het christendom is er om vrede te stichten

shalom. In die missie gaat het er niet om dat mensen 'christenen' worden; het gaat erom dat zij *priesters* worden van Gods partnerschap met de schepping, bemiddelaars van het verbond.'

Mystiek en politiek

Het gaat dus om vrede. Het koninkrijk is een vreedelijk. Beking is toewending naar de vrede. Die vrede heeft een innerlijke én een uiterlijke kant. Je kunt ook zeggen: die vrede tussen God en mensen heeft een mystieke dimensie én een politieke dimensie.

Want zeker: de mens heeft een ziel! En die ziel moet gered worden, maar niet *uit* deze wereld, maar *in* deze wereld. Dat vraagt om inkeer, innerlijkheid, een bevindelijke gerichtheid op wat er speelt in het hart. Het vraagt om oefening in vrede, want vrede kun je leren bijvoorbeeld door de stilte te beoefenen, door mindfulness, door meditatie en contemplatie. Laat de kerk als 'gemeenschap van vrede' een oefenplek zijn voor die innerlijke vrede, zodat er weer rust en ruimte komt in mensenlevens doordat er vanbinnen iets heilzaams gebeurt. Noem het mystiek: het geheim van de verborgen omgang met God, het mysterie van Gods intense en intieme aanwezigheid in onze harten.

En dan, in wisselwerking met die innerlijke vrede, is er onze politieke inzet, die niet kan ontbreken als we daadwerkelijk willen gehoorzamen aan de roeping om eerst 'Gods koninkrijk en zijn vrede' te zoeken. Met politiek bedoel ik hier: betrokken op de maatschappij, en ook op de schepping. Het gaat over ons leven in deze wereld, op deze aarde, waar we door Jezus geroepen worden om vredeestichters te zijn door recht te doen en onrecht aan de kaak te stellen, door het herstel van de schepping te zoeken in tijden van klimaatcrisis, en door naastenliefde te betonen aan alle levende wezens. Vredeestichter zijn en de kerk als gemeenschap van vrede – ik vind het een inspirerende en overtuigende inzet om opnieuw te ontdekken waar het om gaat in christen-zijn en kerk-zijn.

Jos Douma (55) is voorganger van de Plantagekerk in Zwolle. Hij gaf onlangs in de (online) School voor Spiritualiteit een cursus over 'De verborgen boodschap van Jezus' met aandacht voor het boek van Stefan Paas. Zie <https://levenindekerk.nl/vrede>.

- 1 Stefan Paas, *Vrede op aarde. Over heil en redding in deze tijd*. Utrecht, KokBoekencentrum 2023.

Eendrachtig en veelstemmig

De vrede bewaren bij toenemende verschillen in de kerk

In het lied 'Breng ons samen' van Sela wordt in één adem enthousiast gezongen dat wij eendrachtig en veelstemmig zijn. We leven in een tijd waarin binnen de kerk inderdaad in toenemende mate veel stemmen, opvattingen en meningen klinken. Maar in de weerbarstige realiteit is die veelstemmigheid niet altijd even harmonieus.

Het kan je soms zwaar vallen om samengebracht door God ook samen eendrachtig te zijn. Waar komt die veelstemmigheid toch vandaan? En hoe kun je als werker in de kerk ondanks die veelstemmigheid toch nog iets van eendracht laten opbloeien? Als het gaat om de veelstemmigheid willen we in dit artikel vooral wat feiten laten spreken. Maar het bewaren van de vrede of het streven naar eendracht lijkt toch vooral een zaak van het hart. En dat vraagt eerder om verhalen die je kunnen inspireren. We delen er een paar.

Peter Sinia

De grootste uitdaging

Wat is de grootste ethische uitdaging voor de Nederlandse Gereformeerde Kerken? Die vraag werd professor Ad de Bruijne voor-

© Ahmed Abu Hameda

gelegd bij de eenwording van onze kerken. In de bundel *Niet zonder elkaar* antwoordt De Bruijne dat dat niet één specifiek ethisch thema is, maar de manier waarop we rondom allerlei thema's met ethische verscheidenheid omgaan. In het boek, maar ook in een lezing die hij onlangs hield, legt De Bruijne uit hoe het uiteenlopen van onze meningen een logisch gevolg is van onze huidige

.....
Wij ervaren onszelf als individuen met eigen keuzes

manier van leven in de westerse wereld. Wij ervaren onszelf als individuen die hun eigen keuzes mogen en moeten maken. En net als in de supermarkt is het aantal opties aan meningen en opvattingen om uit te kiezen groter dan ooit. Dat heeft wat De Bruijne betreft voordelen, zoals meer bewust en overtuigd kiezen. Maar het heeft ook nadelen, zoals onzekerheid over te maken of gemaakte keuzes. Het betekent de toenemende mogelijkheid te kiezen voor wat een christelijke levensstijl ondermijnt. Gezamenlijke navolging van Jezus Christus komt zo onder druk te staan. Het gegeven van die verscheidenheid of pluraliteit kunnen we niet negeren. Het is wel zaak om daar op een constructieve wijze mee om te gaan.

Heftige emoties

De Bruijne legt ook uit dat veel keuzes vaak ingegeven zijn door emoties. Hoezeer we die keuzes achteraf ook rationeel onderbouwen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat verschil van mening heftige emoties kan oproepen, ook binnen de kerk. Zo lijkt in de maatschappij en in de kerk het thema seksualiteit en gender over en weer reden om de ander te cancelen en te veroordelen. Een maatschappelijk thema als migratie roept sterke emoties op. Voor de één staat christelijke gastvrijheid op het spel, voor de ander het christelijk karakter van onze cultuur. Ook het thema opwarming van de aarde leidt meer dan eens tot verhitte gemoederen. En de thema's gewoon negeren werkt niet, al was het maar omdat maatschappelijke organisaties kerken uitdagen om er meer aandacht voor te hebben, zoals afgelopen maand ook Tearfund.

.....
De thema's gewoon negeren werkt niet

De Bruijne reikt verschillende handvatten aan om ruimte te scheppen voor het vreedzaam naast elkaar bestaan van verschillende meningen. Rondom seksualiteit en gender bijvoorbeeld, kan het helpen als je onderscheid maakt tussen ethische maatstaven die jij jezelf oplegt en maatstaven die je een ander oplegt. Met het oog op migratie noemt hij ook zo'n onderscheid, tussen wat je van een christen of kerk mag verwachten en wat van een seculiere maatschappij of overheid. Maar in het omgaan met die verscheidenheid lijkt wat Ad de Bruijne betreft de onderlinge liefde voor christenen het belangrijkste. Iets vergelijkbaars leerde ik van professor Michael Goheen.

Vrede rondom Jeruzalem

Op dit moment zorgt het conflict tussen Israël en Hamas voor hevige verschillen van mening. Ook voordat deze strijd opnieuw opblaai-

de, verschilden gelovigen al regelmatig grondig van mening over de plek van het land Israël en het Joodse volk in Gods plan voor deze wereld. Een inspirerend voorbeeld hoe met dat meningsverschil om te gaan, maakte ik mee in mijn vorige gemeente. Na een middagdienst was er een vraag-en-antwoordsessie met predikant en professor Michael Goheen. Een gemeentelid greep de kans om hem te vragen hoe het nu zat met Israël en het Joodse volk. Ik herinner mij hoe Goheen een weldoordacht en in de Bijbel gegrond antwoord gaf, waar ik mij helemaal in kon vinden. Maar de meeste indruk maakte het begin van zijn verhaal. Goheen vertelde hoe hij van zijn vrouw hield en dat zijn vrouw vrijwel altijd gelijk had als zij het samen niet eens konden worden. Zij verschilden ook van mening over dit onderwerp, Israël en het Joodse volk. Maar met deze introductie op het gevoelige onderwerp haalde hij de angel eruit. Hij toonde zijn liefde en respect voor mensen met een tegengestelde mening, zoals zijn eigen vrouw. Dit maakte des te meer indruk omdat Goheen niet de man was om te twijfelen aan zijn eigen overtuiging.

.....
Liefde en respect voor mensen met een tegengestelde mening

Een cirkel in het zand

Een andere wijze les in het omgaan met andere – in dit geval charismatische – gelovigen, vinden we in de Joodse traditie. In de Joodse Misjna wordt verteld over de bekende charismatische Honi de Cirkelmaker, met wiens manier van doen de rabbijnen het vaak niet eens waren. Gevraagd om te bidden om regen, adviseert hij overmoedig alvast de lemen ovens binnen te zetten, zodat ze niet door de regen zullen wegspoelen. Na een eerste gebed zonder resultaat, trekt Honi een cirkel, en zegt tegen God dat hij die niet zal verlaten voordat zijn gebed verhoord wordt. Vervolgens neemt Honi geen genoegen met te zachte regen en daarna ook niet met

© Geschilderd door Ahuva Elisha

een hoosbui. Na het claimende gebed van de charismatische Honi en de verhoring daarvan door God, reageert een beroemde rabbi kortweg: 'Als jij niet Honi was, zou ik je verbannen. Maar wat zou ik jou aandoen? Je gedraagt je als een brutaal kind aanmatigend tegenover de Alomtegenwoordige. Maar Hij geeft jou je zin, zoals een vader zijn kind, ondanks diens brutaliteit.'

Hen toch als broer of zus respecteren

Je kunt net als de rabbi overtuigd zijn dat sommige charismatische geloofsgenoten in leer of leven soms uit de bocht vliegen, maar hen toch als broer of zus respecteren omdat je in hun leven de liefde van God de Vader of het werk van zijn Geest herkent.

Benzine om een baby te dopen

Op een vergelijkbare manier is baptist Teun van der Leer mild naar gereformeerden. Van der Leer is voorganger en docent bij de baptisten en dus overtuigd van de volwassendoop. Desondanks zocht hij in de afgelopen jaren publiekelijk de toenadering tot de Nederlandse Gereformeerden. Van der Leer probeert daarbij het verschil in doopopvattingen te overbruggen. Dat doet hij onder andere door te benoemen hoe de Heilige Geest ook aan gereformeerden geschonken is, hoewel zij kinderen dopen. En hij legt uit hoe de gave van de Geest ook voor de apostelen in Handelingen 15:8 een doorslaggevend argument was. In zijn openingscollege van 2022 daagt Van der Leer zijn gehoor van baptisten uit met een verhaal als voorbeeld. Het speelt in de jaren tachtig, de tijd van het IJzeren Gordijn. Op een reis naar Roemenië smokkelt een baptist levensmiddelen, kleding en christelijke lectuur. Onderweg krijgt de man het op zijn hart om ook een extra jerrycan met 20 liter benzine mee te nemen. Eenmaal aangekomen op het adres van een Roemeense predikant, reageert die predikant diep geëmotioneerd op het geschenk van de benzine en dankt God voor deze verhoring van zijn gebed. Dit is de benzine waar hij om gebeden had om in een ander dorp een baby te kunnen dopen. Teun van der Leer, zelf baptist, daagt zijn geloofsgenoten uit om de Geest aan het werk te zien om nota bene deoop van een kind mogelijk te maken.

Uitdaging om de Geest aan het werk te zien

Nederig op weg naar eenheid

Indrukwekkend is hoe Teun van der Leer op zoek naar eenheid onder christenen ook bereid is offers te brengen. Van der Leer verwijst in dat verband naar Jezus' gezindheid die in Filippenzen 2:6-8 bezongen wordt: 'Hij, die de gestalte van God had, maakte er geen aanspraak op aan God gelijk te zijn, maar deed afstand van zijn positie en nam de gestalte aan van een dienaar. Hij werd gelijk aan de mensen, en als mens verschenen heeft Hij Zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood – de dood aan het kruis.' Teun van der Leer is bereid vanuit die gezindheid offers te brengen ten koste van zijn eigen opvattingen, maar omwille van de eenheid van Christus' kerk. Het is de uitdaging om de ander met wie wij het niet eens zijn, toch uitnemender te achten dan onszelf. In die geest eindigt Van der Leer zijn openingscollege

met hetzelfde korte gebed waarmee een Duitse baptist ooit zijn studie over de doop afsloot: 'Heer, leer mij te bedenken dat ik mij zou kunnen vergissen.'

De Heer van de kerk en zijn bruid

Sommige thema's waarover verschillend gedacht wordt kunnen je als werker in de kerk 's nachts wakker houden. Je kunt je als werker in de kerk medeplichtig voelen of gewetensbezwaard als je mee moet werken aan een praktijk die niet bij jouw overtuiging past. Wel of niet werken met vrouwen in het ambt. Het avondmaal bedienen terwijl kinderen geweigerd of juist toegelaten worden. Kerkenraadsbeleid uitvoeren rondom homoseksuele relaties, terwijl dat beleid je tegen de borst stuit. Wat kan helpen is het besef dat de kerk niet van jou als predikant, ambtsdrager of werker in de kerk is, maar van de Heer. Het is mooi om te zien hoe De Bruijne, Goheen en Van der Leer oog vragen voor de liefde, als het gaat om het bewaren van de vrede bij verschil van mening of opvatting in de kerk. Aan de onderlinge liefde en de liefde van God de Vader, zoals die blijkt uit het werk van de Geest, zou ik de liefde van Jezus Christus voor de kerk als zijn bruid toevoegen. Als Jezus van die bruid met al haar vlekken en rimpels houdt, wie zijn wij dan om dat niet te doen? Op momenten dat diepgevoelde verschillen van mening mij dreigen te vervreemden van de geloofsgemeenschap helpt het mij de kerk opnieuw te zien door de ogen van de Bruidegom: als zijn geliefde bruid. In de bundel *Niet zonder elkaar* kiest De Bruijne voor een hoopvol perspectief. In de kerk brengt Christus juist totaal verschillende mensen samen in één gemeenschap. In de woorden van De Bruijne: een ethisch wonder!

Peter Sinia is predikant van de NGK-Ede De Proosdij.

.....
Heer, leer mij te bedenken dat ik mij zou kunnen vergissen

Ad de Bruijne, *Niet zonder elkaar. De Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken vinden elkaar terug*. Amsterdam, Buijten & Schipperheijn 2023.

Huis vol liefde

'Mijn Vader en Ik zullen bij hem wonen' (Joh. 14:23)

Klaas van
den Geest

Mijn Vader en Ik – wat klinkt dat liefdevol en intiem! Zo spreekt Jezus soms over de nauwe band met zijn Vader. Die band is zo diep, Ze zijn één! En wat is het wonderlijk en mooi, dat wij van die hechte gemeenschap deel mogen uitmaken. Tenminste, als je je houdt aan wat Hij zegt...

Stelt God toch voorwaarden?

Ineens haakt er iets, pijnlijk als een vishaak in m'n huid. Jezus en zijn Vader willen bij me komen en bij me wonen, mits... Toch staat het er meer zo: ieder die Mij liefheeft zal mijn woord bewaren. Dus: zo ziet dat eruit, Jezus liefhebben. Dan houd je je aan wat Hij zegt, je doet wat Hij heeft geleerd. Daar kun je mensen die Hem liefhebben aan herkennen. Zo uit liefde zich.

Dat klinkt toch net even anders dan als een voorwaarde ('alleen als je Mij liefheeft en doet wat Ik zeg'). Een subtiel verschil, dat toch hét verschil maakt. Mensen die Jezus liefhebben zijn mensen die zich houden aan zijn Woord.

De mensen van wie God houdt

En van die mensen houdt God! Die trekt Hij in de intieme kring van liefde tussen Vader en Zoon. Mensen die Hem van harte liefhebben en van harte leven naar zijn wil. Dan ben je zijn familie en hoor je thuis in het gezin van God. Zulke mensen ziet God graag in zijn Vaderhuis. Want daarover ging het aan het begin van dit hoofdstuk: het huis van mijn Vader (vers 2). Dat is toch, zou je zeggen, een ander huis. Dat eerste huis is boven, dat tweede beneden. Dat eerste huis, daar ga jij naartoe. Dat tweede huis, daar komen de Vader en de Zoon naartoe. Zij komen naar jou toe en bij jou wonen.

God woont bij de mensen

Die twee huizen zijn nauw verbonden. Dat jij hier een huis mag zijn voor die Twee, een huis van liefde, dat is nog eens vrede! Dat is nog eens leven! Dwars door de dingen heen die je benauwen. God in jouw huis: het huis van je hart, je diepste innerlijk. Daar wonen dan 'mijn Vader en Ik'. Waar je dat aan merkt? Dan is het er licht, als alles om je heen donker is. Dan is het er veilig, als je je bedreigd voelt. Dan is er diepe vreugde, zodat je moed vat en verdergaat.

En zo proef je al iets van dat Huis boven. Bevrijd van alles wat pijn doet en eenzaam maakt. Iets van het Huis boven mag je ervaren in jouw huis beneden. God liefhebben is door Hem geliefd worden. Het begin van eeuwige vreugde.

Klaas van den Geest is predikant binnen de NGK.

Angst voor het onbekende

De vreemdeling in ons midden

Een zucht van verlichting gaat door de kerk. Nu mijn man bevestigd wordt als kerkelijk werker, verwelkomt hij aan het begin van zijn preek onze Syrische vrienden. Ze vallen op in ons 'witte' dorp: twee licht getinte Syrische vluchtelingen. Gemeenteleden waren ongerust. Wat kwamen die vreemde mannen hier doen? Wat hebben ze hier te zoeken? Wat een opluchting nu ze erachter komen dat het vrienden van ons zijn.

Dit kleine voorbeeld laat iets zien van de angst die we kunnen hebben. Angst voor het vreemde en onbekende. De aanwezigheid van grote groepen migranten uit islamitische landen verandert het straatbeeld en geeft soms een gevoel van onveiligheid. Hoe beïnvloeden zij met hun religie en afwijkende normen en waarden onze samenleving? Wat gebeurt er met 'ons' Nederland door de grote stroom asielzoekers? Begrijpelijke vragen, want er wonen inmiddels veel migranten in Nederland. Maar hoe moet onze reactie als *christen* zijn? Daarvoor kunnen we het beste teruggaan naar Gods Woord.

In de Bijbel wordt veel gezegd over de omgang met vreemdelingen. We lezen over mensen die vreemdeling waren, zoals Abraham, Isaak en Jakob, die wegtrokken vanwege hongersnoden. Mozes vluchtte omdat hij een Egyptenaar had vermoord en woonde vervolgens als vreemdeling in Midjan. Zelfs Jezus werd als baby al vreemdeling in Egypte. In deze voorbeelden vluchtten mensen naar het buitenland. Maar anderen kwamen juist naar Israël toe, zij waren vreemdelingen in Israël. Hoe moest Gods volk met deze vreemdelingen omgaan?

Welke vreemdelingen waren er?

Er waren in de tijd van het Oude Testament verschillende soorten vreemdelingen. Zo had je vreemdelingen die hun eigen familie, land en stam hadden verlaten vanwege omstandigheden als oorlog, honger of pest. Het Hebreeuws gebruikt hiervoor het woord 'ger'. Ze zochten in Israël bescherming en een plek om te leven. Ze waren kwetsbaar zonder familie die het voor hen opnam en zonder eigen grondbezit, en afhankelijk van de Israëlieten bij wie ze woonden. De Israëlieten mochten hen niet uitbuiten of onderdrukken. Ze moesten hun recht doen en hen liefhebben. Waarom? Ten eerste omdat God Zich openbaarde als de God die opkomt voor vreemdelingen en hen liefheeft. Ten tweede omdat God Zich

Lianne van
der Zee

.....
**God openbaart
Zich als de God die
vreemdelingen liefheeft**

ontfermd had over de Israëlieten toen zij vreemdelingen waren. Ze wisten hoe het voelde om vreemdeling te zijn. Deze vreemdelingen mochten meedoen in de godsdienst van Israël en moesten zich houden aan enkele fundamentele wetten.

Andere vreemdelingen verbleven slechts tijdelijk in Israël. Ze bleven economisch, cultureel en religieus op afstand en de Israëlieten moesten voor hen op hun hoede zijn. In het Hebreeuws werden zij 'nokri' genoemd. Zij konden Israël verleiden tot zonde, hen bij God vandaan trekken naar andere goden toe. Zij hadden niet dezelfde beschermende rechten als de eerste groep vreemdelingen.

Hoe ging dat in de praktijk?

Voorbeelden in de Bijbel laten zien dat ger-vreemdelingen onderdeel werden van Gods volk en deelden in zijn verbond met Israël.

Niet hun afkomst telde, maar hun geloof en hun handelen. In de Psalmen en de Profeten zien we dat vreemdelingen toch werden uitgebuit, onderdrukt en zelfs vermoord. God riep Israël ter verantwoording. Zij moesten recht doen aan vreemdelingen, anders zou God hen straffen. Nokri-vreemdelingen deden de Israëlieten soms van God afkeren (bijv. de vrouwen van Salomo

en de uitheemse vrouwen ten tijde van Ezra en Nehemia). Maar als zij zich tot God bekeerden, moesten zij een hartelijk welkom ontvangen.

In het Nieuwe Testament is er een andere dynamiek. De volgelingen van Jezus waren zelf mensen in de marge van de samenleving, als vreemdelingen voor hun omgeving. Een van de mooie aspecten van deze pasgeboren kerk was haar multiculturele kleur. De kerk bestond uit mensen van allerlei volken en talen. Zij kreeg allereerst de opdracht om gastvrijheid te verlenen aan medechristenen: broers en zussen in Christus die rondreizen om het evangelie van Jezus bekend te maken. Daarnaast kreeg de kerk de opdracht om te participeren in de missie van God. Waar moesten zij het goede nieuws van Jezus verkondigen? Jezus zei het in Handelingen 1:8: 'Jullie zullen mijn getuigen zijn (...) tot aan de uiteinden van de aarde.' Met als doel dat mensen uit alle volken God zullen aanbidden.

Wat betekent dat voor vandaag?

De Bijbelse context verschilt van onze context. Israël was een theocratie, terwijl in onze maatschappij kerk en staat gescheiden zijn. Terwijl christenen bovendien steeds minder te zeggen hebben. Net als in het Nieuwe Testament zijn ze vreemde vogels in de marge van de samenleving. Daarnaast zijn de aantallen vreemdelingen die er in Israël kwamen niet te vergelijken met de massamigraties van vandaag. Begrippen als *ger* en *nokri* zijn ook niet een-op-een over te zetten naar hedendaagse begrippen als asielzoeker, migrant of vluchteling. Toch zijn er wel principes die ons kunnen helpen om de brug te slaan naar vandaag.

Volgelingen van Jezus waren zelf mensen in de marge

Handel zoals God gehandeld heeft met jou

Allereerst kunnen we kijken naar de motivatie achter de barmhertigheidswetten in het Oude Testament. Deze was veelal theologisch: Israël moest als verbondsvolk Gods karakter weerspiegelen, dat zichtbaar werd door Gods handelen met hen. Zo moesten zij ook handelen met anderen. Stel jezelf eens de vraag wat God voor jou heeft gedaan. Hoe laat God Zich kennen in de Bijbel en in je eigen leven? Is je leven daar een spiegel van? Wil je Hem reflecteren? Ook naar mensen die misschien wel heel anders zijn? Want in alle eerlijkheid: soms botsen de culturen van vluchtelingen of arbeidsmigranten enorm met onze eigen cultuur. Dat roept misschien veel frustratie op. Wat is dan onze reactie? Durven we eerst omhoog te kijken naar God, aan Hem te vragen hoe we Hem kunnen reflecteren?

Een klein voorbeeld uit de praktijk van onze ICF-gemeente. Een tijdlang kwam een illegale vluchteling naar onze kerk, vooral omdat hij gehoord had dat we hem als kerk misschien konden helpen met onderdak, voedsel en geld. Op een dag kwam hij bij ons thuis eten. Hij vroeg ons: 'Waarom doen jullie christenen dit allemaal voor mij? Jullie weten niet wie ik ben. Misschien ben ik wel een slecht persoon.' Mijn man antwoordde: 'Omdat God van ons houdt. God heeft ons liefgehad, ook al waren wij zelf slecht. Daarom hebben wij nu ook jou lief.'

Wat heeft God voor jou gedaan? Hoe reflecteer je Hem?

Begin klein bij jou in de buurt

Ten tweede kunnen we kijken naar de sociale context waarin God zijn wetten gaf. In het oude Israël speelde de familie een belang-

rijke rol. De wet werd vaak toegepast in een lokale situatie. Vreemdelingen waren opgenomen in Israëlitische huishoudens, de wetten om hun recht te doen moesten daar dus worden nageleefd. Dit principe kan helpen wanneer we ons afvragen wat de kerk kan betekenen voor vreemdelingen. Begin klein, begin bij jou in de buurt. We hoeven het vluchtelingenprobleem niet af te schuiven

Wat ziet een migrant door jou heen van Jezus?

op de overheid, maar kunnen onszelf de vraag stellen: hoe kan ik als christen (of als kerk) in plaats X of Y de vreemdeling bij mij in de buurt liefhebben? Iemand vertelde mij eens: 'Ik vind het overweldigend als ik nadenk over alle vluchtelingen wereldwijd. Hoe kan er ooit een oplossing komen voor meer dan honderd miljoen vluchtelingen?' Maar toen realiseerde hij zich dat de kerk een instrument kan zijn in Gods hand om vluchtelingen lief te hebben. Misschien ken jij maar één migrant. Wat ziet die migrant door jou heen van Jezus?

Het grootste doel: de aanbidding van God

Ten derde kunnen we kijken naar het doel. Het Bijbelse verhaal maakt duidelijk dat het Gods missie is om mensen met Zichzelf te verzoenen, zodat we Hem verheerlijken. Kort gezegd: het doel is de aanbidding van God door alle volken. Door het reflecteren van Gods karakter aanbidden we God en nodigen we vreemdelingen uit om Jezus te leren kennen. Hoe kunnen we God reflecteren? Door met Hem verbonden te leven. Naar Hem te kijken, zijn Woord in ons te laten blijven, zijn navolgers te zijn. Dan worden we, zoals Jezus het zei: licht in de wereld en zout dat smaak geeft. Daarnaast geven we vreemdelingen de mogelijkheid om samen met ons God te aanbidden. Maar hoe open zijn kerken om vreemdelingen te ontvangen? Bijvoorbeeld de vreemdeling die op zondag je kerk binnenstapt? Is die echt welkom of wordt hij/zij met argusogen

*Warm
onthaal voor
vluchtelingen
in de
Protestantse
Kerk in
Utrecht*

© Erik Kortier

Videocursus over racisme voor kringen: met alle culturen

Intercultural Church Plants (ICP) Nederland heeft de online-Bijbelstudie 'Meer kleur in de kerk' ontwikkeld, met interactief materiaal voor drie kringavonden. Deelnemers gaan vanuit Bijbels perspectief aan de slag met de thema's racisme, diversiteit en verzoening. Het materiaal nodigt uit op een toegankelijke manier gesprekken te voeren rondom deze ingewikkelde onderwerpen. Uitnodiging aan de kerken is: bouw geen hogere muur, maar een langere tafel. De videocursus is gratis te gebruiken in de kerken en nodigt uit tot een verdiepend gesprek. Met financiële steun van MissieFonds en Verre Naasten. Zie www.meerkleurindekerk.nl.

bekeken? En durven we onze manier van kerk-zijn onder de loep te nemen? Durven we van mensen uit andere culturen te leren hoe zij Jezus volgen? Leren wat echt belangrijk is in het volgen van Jezus, terwijl misschien een Nederlandse traditie niet noodzakelijk is? Dat klinkt gemakkelijk, totdat het dichtbij komt. Als je een christen uit een ander land kent, vraag eens hoe kerk-zijn er in het thuisland uitzag. Wat zijn verschillen, wat zijn overeenkomsten? Wat kun je daarvan leren? Bij dit zoeken bewaken we onze eigen aanbidding van God: de kern van het evangelie. Het goede nieuws van Jezus Christus houden we vast. Daar wijken we geen centimeter van af. Misschien is dat juist voor Nederlanders wel lastig. We zijn zo gewend te polderen en compromissen te sluiten. Hoe zit dat in je eigen geloof? Volg je de Bijbel na of ga je liever met de cultuur mee?

.....
**Heb jij de zegen
al ontdekt van
het omgaan met
migranten?**

Voorkomen is beter dan genezen

Veel wetten werden gegeven om bepaalde situaties te voorkomen. Kwetsbare vluchtelingen zijn gemakkelijk slachtoffer van uitbuiting, afpersing, onderdrukking, armoede en moord. Ook nu is dat nog zo. Durven we onze ogen daarvoor te openen en hen prak-

Gasturijheid

tisch te hulp te komen? Je kunt gemakkelijk wijzen op de grote criminaliteit onder mensen met een migratieachtergrond. Maar doen we ook iets om dat te voorkomen? Een bevriende advocaat heeft veel cliënten met een niet-Nederlandse achtergrond. Hij zei een keer tegen mij: 'Wat zou het goed zijn als de overheid meer doet aan preventie van criminaliteit. Als er meer buurtwerkers zouden zijn, zouden mijn cliënten misschien niet bij mij zijn beland.' Dat zette mij aan het denken. Kunnen wij als christen misschien die 'buurtwerker' zijn?

Misschien niet letterlijk, maar als iemand die oog heeft voor de problemen van de ander en probeert te helpen? Kun jij bijvoorbeeld iemand helpen met taalles of met het zoeken van een stageplek of baan? Helpen met moeilijke brieven of het geven van huiswerkbegeleiding? Deel jij je hart, je leven en je talenten? Hebben wij oog voor gevluchte christenen in ons land en willen we samen met hen kerk-zijn? Willen we delen in hun noden? Willen we huis, goederen en liefde met hen delen?

Wat is het gevolg?

Als laatste zien we dat God consequenties verbond aan de omgang van Israëlieten met vreemdelingen, zowel oordeel als zegen. De ballingschap was onder meer een gevolg van de omgang van de Israëlieten met vreemdelingen. Een grote consequentie. Zou onze omgang met vreemdelingen ook consequenties kunnen hebben voor ons? Een spannende vraag. Zeker als het om deze negatieve gevolgen gaat. Toch laat ik hem hier staan. Maar ik wil niet zo eindigen. Liever stel ik je een vraag: heb jij de zegen al ontdekt van het omgaan met migranten? Ik bedoel niet dat dit contact altijd rozengeur en maneschijn is. Integendeel, zou ik bijna zeggen. Maar toch: welke mooie dingen brengen zij? Welke zegening ontvang je door hen heen?

Lianne van der Zee schreef het boek *De vreemdeling in ons midden* en ontwikkelde nieuwe toerustingsmaterialen voor stichting Gave. Nu werkt ze samen met haar man Dennis als voorgangersechtpaar in ICF Veenendaal, een multiculturele kerk.

Jeugdwerk

Gods liefde zichtbaar maken

Hoe krijgen jongeren een beeld van God?

In het vorige nummer van *Dienst* (nr. 3 van 2023), schreef ik dat ons godsbeeld soms een upgrade nodig heeft waardoor we kunnen ontdekken dat we van betekenis kunnen zijn op de plek waar we leven. Christen-zijn betekent niet passief consumeren. Niet alleen maar over iets nadenken, discussiëren, of iets voelen. Het is ook je geloof handen en voeten geven.

Na het lezen van mijn artikel vroeg een lezer zich af waarom de naam van Jezus zo weinig voorkwam in het artikel. Ik snapte zijn reactie. Als ik schrijf dat ons godsbeeld een upgrade kan gebruiken, dan is het belangrijk om te benadrukken hoe God zichtbaar wordt door naar Jezus te kijken (Johannes 14:6-9). Want wanneer Jezus ontbreekt, blijft God op afstand. We mogen zien hoe Jezus met zijn Vader in de hemel omgaat. Zien wat Jezus deed toen Hij hier op aarde rondliep. Onder de indruk raken van wat Jezus Christus voor ons heeft gedaan.

Anko
Oussoren

Welkom

Als ik begin bij wat Jezus voor ons heeft gedaan, dan denk ik terug aan een gesprek dat ik pas met een aantal jongeren had. Ik vroeg hun wat ze zouden vragen als Jezus naast hen kwam lopen. Een van hen zei: 'Een golden ticket voor de hemel!' Hij wilde er zeker van zijn dat hij in de hemel kwam. Hij vond zichzelf niet goed genoeg. Hij stelde zichzelf en anderen regelmatig teleur en ervoer gebrokenheid in zijn leven. Hij koppelde deze gebrokenheid aan zijn relatie met God. Ik was verrast en voelde ook herkenning. Zelf vond ik dit altijd een spannende gedachte: 'Stel, je sterft vannacht. Je komt aan bij de hemelpoort en een engel vraagt aan je waarom je naar binnen zou mogen, wat zou je dan zeggen?' Zomaar klinkt een antwoord in de eerste persoon: 'Omdat ik geloofde, omdat ik zo goed geleefd heb, omdat ik me inzette voor de schepping, omdat ik vredelievend met anderen omging, omdat ik...' Het was voor mij een ontdekking dat ik niet in de eerste persoon, maar in de derde persoon mag antwoorden. Het gaat niet om wat ik geloof, om wat ik doe, maar om Jezus. Door Jezus ben ik welkom. Jezus geeft iedereen die dat oprecht wil werkelijk een 'golden ticket'. Denk bijvoorbeeld aan de moordenaar aan het kruis naast Hem. We weten van Gods liefde en genade, maar dringt het in ons gewone leven wel echt tot ons door?

.....
**God wordt zichtbaar
door naar Jezus
te kijken**

Gebeden in ijzer op de deur van de Sagrada Familia

mijn geliefde Zoon, in Jou vind Ik vreugde.' Ik vertrouw erop dat wat God hier tegen Jezus zegt, ook voor ons geldt. Wij mogen geliefde kinderen zijn. Tegelijkertijd is de intimiteit die zichtbaar wordt tussen God en Jezus iets wat voor ons hier op aarde niet haalbaar is. Hier resoneren de andere vragen waarvan de jongeren me zeiden dat ze die aan Jezus willen stellen: hoe kan ik in contact zijn met God? Hoe kan ik God opmerken in mijn leven? Hoe ontmoet ik God echt in de Bijbel? Wij kunnen opmerken dat God er is, tegen Hem praten, maar we zien Hem niet. Meestal praat God niet rechtstreeks terug. We zien nu nog maar een afspiegeling, een raadselachtig beeld van God, maar straks staan we oog in oog met God (1 Korintiërs 13:12).

Zijn

Juist omdat we God niet zien en Hij vaak niet rechtstreeks tot ons spreekt, hebben we elkaar nodig. Wij kunnen Gods aanwezigheid opmerken als we aandachtig leven met de mensen om ons heen. Wij hebben diepgaande, duurzame relaties nodig. We willen wel van alles doen voor een ander of voor onszelf, maar het belangrijkste is dat we dicht bij mensen zijn. Juist dat probeer ik als jeugdwerker ook te doen. Echt de tijd nemen voor jongeren, maar ook voor ouders die ik ontmoet. Johannes schrijft in een van zijn brieven: 'Niemand heeft God ooit gezien. Maar als we elkaar liefhebben, blijft God in ons' (1 Johannes 4:12). Ik lees dat zo, dat waar wij vol liefde met anderen leven, met hulp van Gods Geest, God zichtbaar wordt. Ook voor jongeren. Tegelijkertijd realiseer ik me steeds meer dat ik tekortschiet in liefde en aandacht en daarom mag ik ook hierin naar Jezus kijken. Hij kwam ook op aarde om de relaties tussen mensen onderling te herstellen.

Anko Oussoren is jongerenwerker in Hardinxveld-Giessendam (NGK). Daarnaast werkt hij als adviseur bij Kerkpunt.

Jeugdwerk

Geliefd

Dat 'welkom zijn bij God', dat is niet alleen iets voor straks, maar we mogen nu al vanuit dat besef en die intimiteit leven. En dan is het prachtig om te zien hoe Jezus met zijn Vader in de hemel omgaat. Op verschillende plekken in de Bijbel zien we dat Jezus de tijd neemt voor contact. Door de verhalen over Jezus te lezen worden we getuige van de intieme band die er is tussen God en Jezus. Misschien wel het mooist zichtbaar bij de doop van Jezus in de Jordaan: 'Jij bent

Geloofsonthoening

UIT DE PRAKTIJK

Taizé ontwapent

Verslag van een verzoeningsplek

Tien jaar lang ben ik met groepen volwassenen en jongeren naar Taizé geweest. Het is fascinerend om te zien wat dat bezoek met hen doet. Het meest bijzonder verwoordt een meisje van zeventien het. Ze draagt vaak donkere kleding, want ze heeft iets met gothic. 'Voor het eerst in mijn leven heb ik het gevoel dat ik mag zijn wie ik ben. Ik voel me hier volledig geaccepteerd.' Haar opmerking heeft een diepe achtergrond. Taizé doet haar zichtbaar goed. Normaal is ze terughoudend in contacten, maar hier lijkt het wel vanzelf te gaan. Het ontwapent haar. Wat is het geheim?

Taizé is een piepklein dorpje op een heuvel in het prachtige Bourgondië, ergens tussen Dijon en Lyon. Meer dan honderd ingetreden broeders vormen daar de Communauté de Taizé. Een oecumenisch gezelschap met protestanten, rooms-katholieken en anglicanen. Elke zomer verandert Taizé in een tentenstad. Tien-duizenden jongeren trekken ernaartoe. Het krijgt de sfeer van een festival. De bezoekers hebben verschillende achtergronden. Ik heb er mensen ontmoet uit diverse orthodoxe kerken: uit het oosten, evangelicalen, baptisten, maar ook leden van de kleinere orthodoxe kerken uit Nederland. Ook kwam ik er een Joodse rabbi tegen en een boeddhist uit India. En dat is precies de bedoeling van de stichter frère Roger Schutz. Hij beschouwde de grote oorlogen van de vorige eeuw als oorlogen tussen christelijke naties. Er moest verzoening komen tussen de landen. Te beginnen met een verzoening tussen de verschillende christelijke kerken.

Jan van der Wolf

Broeder Roger Schutz in de jaren zestig

Geloofsontmoeting

Op terrein van Taizé staat dan ook de Verzoeningskerk. Een betonnen gevaarte met verschillende houten aanbouwsels. Deze kerk is hier na de oorlog gebouwd door Duitse jongeren in het kader van 'Aktion Sühnezeichen' (Actie Teken van verzoening). Dat is een Duitse organisatie die zich inzet voor vrede, gerechtigheid en verzoening, vooral met betrekking tot de wrede daden begaan tijdens de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust. De Verzoeningskerk is er het levend teken van.

Verzoening tussen landen begint bij verzoening tussen kerken

Stilte met duizenden mensen

De meeste bezoekers verblijven een week in Taizé. De dagen hebben, zoals in elk klooster, een vast ritme. Er wordt gegeten. De broeders verzorgen Bijbelinleidingen. Bezoekers spreken daarover door in internationale ontmoetingen. Een baptistenjongen uit de Verenigde Staten zit in een groep met een rooms-katholiek meisje uit Polen, een 'zoeker' uit Nederland en een Zweedstalige Fin (ik wist niet dat die bestonden) uit de lutherse kerk. Ook moet er corvee gedaan worden, eveneens in internationaal verband. 's Avonds is er feest in 'Oyak', het openluchtcafé. Er wordt gezongen en gedanst.

Maar het hart van het verblijf in Taizé wordt gevormd door de gebedsdiensten. Drie keer per dag. De dag begint met morgenbed. Voor het middageten is er het middaggebed. De avond eindigt met het avondgebed. Jongeren die thuis amper naar de kerk te bewegen zijn, zitten hier in deze week graag meer dan

Geloofsontmoeting

twintig keer in de kerk. Soms zijn ze daar al een halfuur van tevoren aanwezig. Fascinerend! Tijdens gebedsdiensten is er altijd een stilte. Deze volgt op het voorlezen van een Bijbeltekst in verschillende talen en duurt wel acht tot tien minuten. Bezoekers moeten er duidelijk aan wennen. In de loop van week wordt de stilte steeds intenser. Omdat je allemaal op de grond zit, zoekt iedereen een eigen houding. De één ligt geknield, een ander zit op z'n gebedskrukje, weer een ander heeft de meditatiehouding aangenomen. De stilte van de paar duizend aanwezigen is indrukwekkend.

Uiteraard worden ook de bekende (en ook onbekende) Taizé-liederen gezongen. Toen in de loop van tijd steeds meer jongeren Taizé ontdekten, gaf de gemeenschap opdracht aan Jacques Berthier, organist van de Saint Sulpice in Parijs, om eenvoudig mee te zingen meditatieve liederen te maken. Het is de bedoeling om ze steeds te herhalen. In Taizé vaak tien tot vijftien keer! Daarmee gaan de woorden van je hoofd naar je hart. En je ontdekt dat als je 's nachts wakker wordt, het lied nog steeds in je ziel doorzingt. De liederen zijn wereldberoemd geworden. Denk aan 'Ubi caritas' of 'Laudate omnes gentes' en 'Bless the Lord'.

Het lied zingt door in je ziel

Begeef je in elkaars taal

De liederen worden principieel in verschillende talen gezongen. Er is niet één standaardtaal, in de liedbundel staan meer dan 45 talen. Daar zijn ook minderheidstalen bij, zoals het Catalaans. Je

Geloofsonthoening

hoort dus vaak je eigen taal voorbijkomen, maar je doet ook je best om een Spaans lied mee te zingen. Ook al kost de uitspraak je moeite... Een Chinees echtpaar, dat naast mij zat, probeerde het Nederlandse lied 'Iedere nacht verlangt mijn ziel naar U' mee te zingen. Ze vroegen of ze het wel goed deden. Het ontroerde me. De welwillendheid om je in elkaars taal te begeven is kenmerkend voor Taizé. Je overbrugt er praktisch tegenstellingen mee.

Het is minder bekend dat de meeste liederen ook een tegenmelodie hebben. Bijna allemaal zijn die in een andere taal dan de 'chant'. Zo kan bij het Franse lied 'Jésus le Christ, Lumière intérieure' een tegenmelodie klinken die de Duitse tekst van Psalm 139 bevat: 'Herr, du hast mich erforscht, und du kennst mich.'

Ook hier worden tegenstellingen

tussen de talen van de hoofdrolspelers van de grote oorlogen overbrugd. Het klinkt prachtig harmonieus, bijna als de hemel op aarde.

Onderdompelende ervaring

Als je naar Taizé gaat, onderneem je een 'pelgrimage van vertrouwen'. Vaak heb ik meegemaakt dat dat onderweg in alle vroegte in de auto al begon. Je raakt anders met elkaar aan de praat. Wat is het geheim van Taizé? Waarom ervaren mensen daar een vrede die een vooruitwerkende kracht heeft? Dat is niet eenvoudig uit te leggen. Uiteraard zijn er psychologische en sociologische factoren. Je kiest voor deze retraite.

Achter een dergelijke keuze zit een verlangen, een verhaal. Je komt in een weliswaar prachtige, maar ook vreemde omgeving. Het haalt je uit je comfortzone. Na één dag zeggen sommige jongeren: 'Ik wil hier weg, dit is niks voor mij.' Na twee

dagen zeggen ze: 'Ik wil hier nooit meer weg.' Daarnaast zijn er de ontmoetingen met gelovigen en zoekers uit de hele wereld. Je ontdekt hoe verschillend je bent, maar tegelijk ook hoe hetzelfde. Het hele gebeuren wordt gedragen door de inhoud van het evangelie. Taizé put uit de diepte van de christelijke traditie. Die komt aan de orde in de Bijbelstudies en de gesprekken daarover. Maar de diepste indruk maakt de optelsom van alles. De stilte, de liederen, het corvee, het feest, de ontmoetingen... de hele beleving dus. Je kunt in een zaaltje van een kerk met een kaart van Israël aan de muur

.....
Wat is het geheim van Taizé?

Geloofsonthoening

uitleggen wat het christelijk geloof inhoudt. Maar deze onderdompelende ervaring doet iets veel fundamenteelers. Zoals een Amerikaans meisje zei: 'Ik heb vaak preken over bidden gehoord. Zo en zo is de bedoeling. Hier vertellen ze helemaal niet hoe je moet bidden. Ze laten het je gewoon doen.'

De groep bij de Verzoeningskerk

Brug tussen mystiek en inzet

Taizé werkt ontwapenend. Dit begint persoonlijk. Vaak ervaren mensen – soms voor het eerst – een vrede met God die alle verstand te boven gaat. Maar het gaat verder dan een ontwikkeling van je persoonlijke spiritualiteit. Vanuit deze vrede is er direct de ontmoeting met vaak andersgelovigen. Dat is verrijkend, maar ook confronterend. Het is spannend, maar op die 'heuvel daarginds' bijna altijd een heilzaam gebeuren. Taizé is een plek van vrede, doordat er een concrete brug wordt geslagen tussen de mystiek en inzet voor vrede en gerechtigheid.

De laatste tijd ben ik niet in Taizé geweest, maar ik vroeg me af hoe nu een ontmoeting zou verlopen tussen een Oekraïense jongen een Russisch meisje, beiden behorend tot de orthodoxe kerk? Ik hoop zo...

.....
Vanuit deze vrede is er ontmoeting met andersgelovigen

Jan van der Wolf is predikant van de Protestantse Wijkgemeente Zoetermeer-Zuid.

Rode oren

Judith Bouma

'U hebt ambtsgeheim toch? Hier kan ik toch alles zeggen?' Het ambtsgeheim van de geestelijk verzorger is een groot goed binnen de muren van de PI. Gedetineerden kunnen vrijuit spreken, zonder dat het consequenties heeft voor het verloop van hun straf en verblijf. Maar hoe zit het met de geheimbewaarders, met ambtsdragers? Kunnen zij alles horen? Of zitten er ook grenzen aan?

Elke dag hoor ik heftige verhalen. Het gebeurt gelukkig niet vaak, maar soms komen er verhalen op tafel of details ter sprake, die ik liever niet wil horen. Ik kijk nooit in de dossiers van gedetineerden, omdat ik niet bevooroordeeld een gesprek wil ingaan. Maar daardoor word ik soms onaangenaam verrast door wat ze willen delen. Een tijdje geleden zat ik rustig met een man te praten. Over zijn jeugd, over zijn huwelijk, scheiding, nieuwe relatie, kinderen, stiefkinderen. Over hoe het samengestelde gezin functioneerde, zo harmonieus. Maar zijn vrouw werd ziek, langdurig ziek. En hij was zo belangrijk voor haar kinderen, ze waren zo close.

Ineens gaan er kleine alarmbellen af in mijn hoofd. Ik hoop dat dit niet de kant opgaat die ik denk dat het opgaat. Toch wel, een zedenzaak. En vanaf dan is het voorzichtig manoeuvreren. Want ik hoef niet alles te horen, maar wil wel openstaan voor zijn geestelijke nood. Hij had verdriet, had last van stress, van schuldgevoel. Ik wilde daarover doorpraten. Maar bij dit soort zaken vraag ik me ook altijd af: wat kan ik horen en wat niet?

Ik moest gelijk denken aan een aflevering van 'Kijken in de ziel', waarin verschillende rechters aan het woord kwamen. In een van de afleveringen kwam de zaak van 't Hofnarretje en Robert M. aan bod. De rechters moesten voor dat proces al die verschrikkelijke opnames helemaal afkijken om te bepalen welke strafbare feiten er waren gepleegd. Die beelden krijg je nooit meer van je netvlies. Als geestelijk verzorger heb je nog de vrijheid om te zeggen: 'Ik wil je graag helpen en met je doorpraten. Maar ik hoef niet alle details te weten.'

Het is alleen de kunst om op tijd aan te voelen wanneer de ander bij mij een grens overgaat. Dat leer je niet aan de universiteit of tijdens een toerustingsavond. Dat ontdek je pas in de praktijk. En dan moet je nog leren hoe je daar adequaat op reageert. Ik heb geleerd dat ik de ander kan helpen juist door mijn eigen grenzen te bewaken. Door mezelf te beschermen, leer ik de ander gelijk wat het is om andermans grenzen te respecteren.

Judith Bouma is als justitiepredikant verbonden aan de NGK Zeist.

Vredevorst en vredeestichter

Vrede als vrucht van de Geest

'...en u vrede geven.' De slotwoorden van Gods zegen (Numeri 6:26), het blijft iets bijzonders dat tegen een groep kerkgangers te zeggen. Daar staan ze voor je: ervaren gelovigen, pasbekeerden, ongelovigen; jongeren, volwassenen en senioren; mannen, vrouwen, homo of hetero of welk gender dan ook; zwart en wit en nog wat tinten huidskleur; praktisch opgeleiden en mensen met meer theoretische interesse; iedereen krijgt vrede toegewenst. Van Gods kant. En nodig dat het is! Dat weet iedereen die in de kerk actief is (en daarbuiten trouwens ook). Maar nu even ter zake, die vrede... wat is dat precies? Waar trakteert de HEER ons nu eigenlijk op?

De heilige apostel Paulus is de bedenker van de term 'vrucht van de Geest' (Galaten 5:22). In zijn brief aan de kerken geeft hij een mooie opsomming van allemaal goede dingen: liefde, vreugde, vrede, geduld en zo nog een en ander, en dat noemt hij vruchten. Het is de beeldspraak van een plant, bloem, boom of struik. Stel je iets voor wat door rijping tot stand komt. Paulus helpt ons aan de gedachte dat vrede blijkbaar iets is wat gaandeweg een kernmerk van je kan worden. Noem het een karaktertrek.

Hij sluit aan bij zijn Heer. 'Gelukkig ben je als je vrede sticht', zei Jezus Christus (Matteüs 5:9). Met een serie gelukwensen opende Hij zijn bekendste toespraak. Het hemelrijk wil mensen vormen die bepaalde kenmerken hebben en daarom bijzonder gedrag kunnen vertonen. Gelukkig ben je als je bescheiden, verdrietig, zachtmoedig, hongerig, barmhartig, zuiver, vredeestichtend bent en ook

Simon van der Lugt

© Sunguk Kim

nog bereid erom tegengewerkt te worden. En uitgelachen. Maar als je je dat eigen maakt, dan snap je ook iets van de opdracht om je vijand lief te hebben en hem je andere wang toe te keren. Jezus kon het als geen ander. En zijn Geest is aan het werk om mensen te veranderen naar zijn beeld: 'Want wij veranderen in nieuwe mensen, wij gaan steeds meer lijken op onze hemelse Heer. Daar zorgt de heilige Geest voor' (2 Korintiërs 3:18).

Gelukkig ben je als je vrede sticht

Grace

Ik moet denken aan het volgende verhaal. Aan het woord is de Zuid-Afrikaanse Grace Dube.¹ 'Enkele jaren nadat mijn man was gestorven, zongen mijn zoon en ik in een samenkomst in Soweto. We gaven ons getuigenis en vertelden over de pijn en over Gods voorziening.'

In de samenkomst heerste een fijne sfeer. Opnieuw zongen we ons lievelingslied: 'Vader, vergeef het hun...' De mensen luisterden aandachtig. Toen werd mij gevraagd iets te zeggen. Ik las uit Matteüs 18:21-22: 'Heer, hoeveel maal zal mijn broeder tegen mij zondigen en moet ik hem vergeven? Jezus zei tot hem: Ik zeg u, niet tot zevenmaal toe, maar tot zeventigmaal zevenmaal.'

Vader, vergeef het hun...

Nadat ik gesproken had, nodigde ik de mensen uit de Heer Jezus als hun redder aan te nemen. Enkelens kwamen naar voren en vroegen me voor hen te bidden. Maar er was een man die aarzelde; hij leek bang. Ik moedigde hem aan te vertellen wat hem dwarszat. Hij zei: 'Ik heb Jezus nodig. Ik heb vergeving nodig. Ik... ik was een van de mensen die uw man hebben gedood.'

Ik beefde, was bang en verward. Wat moest ik doen? Het zingen van 'Vader, vergeef het hun' was één ding, maar nu... De Heer

© Geeatjanja Khanna

moet mij diep, heel diep hebben aangeraakt; Hij gaf me de kracht en de moed mijn armen om de moordenaar heen te slaan en hem te vergeven, zoals Jezus ons vergeeft. 'Je bent nu mijn broeder', fluisterde ik hem toe. Hij ging weg, als een volkomen nieuw mens. En ik ook.'

Gevormd tot vrede

Wie in de kerk actief is, weet dat niet iedereen op dezelfde manier door God de weg wordt gewezen. Hoe vrede en vergeving werken is soms een raadsel. En soms is een koude vrede het hoogst haalbare. Maar dit is het punt dat ik maken wil: God is bezig door de gebeurtenissen van ons leven ons te vormen. Hoever Hij komt, dat gaan we zien. Bij de terugkeer van de Heer maakt Hij de balans op. Dan ontdekken we wat er nog afgehecht moet worden. Dan zien we waar de vrede niet volmaakt tot bloei is gekomen. Dat kan gaan over mensen. Ik heb begrafenissen geleid van mensen die opgebroken relaties met kinderen en vrienden niet hadden geheeld. Het kan ook gaan over onvrede met de HEER zelf. Sterven met onopgehelderde geloofsvragen is geen uitzondering. Je kunt onvrede hebben over wat God in je leven heeft toegelaten – en daarom verwachtingsvol uitzien naar de ontmoeting die komt.

En dus: zolang wij tijd van leven hebben is het zaak ons open te stellen voor de vormende werking van de heilige Geest. 'Houd, voor zover het van u afhangt, vrede met alle mensen' (Romeinen 12:18). Dat vormen kan de Geest heel vriendelijk doen. Wie lieve mensen om zich heen heeft: tel hen als je geestelijke zegeningen. Wie met irritante mensen te doen heeft: tel ook die mensen mee. Want werkelijk, hoe ouder je wordt en hoe eerlijker je terugkijkt, je merkt dat je vaak gepolijst bent door wrijving. De volkswijsheid weet het: zonder wrijving geen glans. Vrede op aarde, God werkt eraan door mensen met grote en kleine verschillen bij elkaar te zetten.

Waar is de vrede niet volmaakt tot bloei gekomen?

Gods Geest kan steen zacht maken

Vrede op aarde

Ik kan niet goed zeggen hoe vrede ontstaat in het groot. De oorlogen van nu bevestigen de taaheid van de onvrede op aarde. 'Strijdende partijen gaan vrijwel nooit met elkaar praten uit overtuiging, maar uit vermoeidheid.'² Toen iemand laatst het gebedspunt aandroeg om te bidden voor vrede in het Midden-Oosten, zei hij erbij: 'Niet dat ik geloof dat er iets gaat veranderen, maar toch maar doen.' Kan er iets veranderen? Misschien zo. Mensen kunnen veranderen. Gods Geest kan steen zacht maken (aldus de profeet Ezechiël, 36:26) en wie weet doet Hij het bij de mensen met macht. Als een dwaze koning als Nebukadnessar zover kan komen dat hij de God van de hemel prijst (Daniel 4:34), waarom dan de bazen en bazinnen van onze tijd niet? Daar kan de kerk om bidden.

Zo hoopvol blijven denken moet ergens een basis hebben. Ik denk dat het de geboorte van de Vredevorst is. Jesaja profeteerde over

© Natall MIs

Hem. De engelen bezongen Hem in de kerstnacht. Jezus Christus is het. Hij leeft. Zijn Geest is onder ons. Wie onder invloed van Christus' Geest komt, gaat merken dat niet alles blijft zoals het was. Je krijgt er een titel bij: vrede-stichter. Iemand schreef eens deze fraaie gedachte op – mooi om mee af te sluiten: 'Vrede stichten is het recht van God doorgeven. Dat wil zeggen, iemand behandelen niet op de manier waarop hij mij getrakteerd heeft, maar waarop Góð mij getrakteerd heeft. Dan kan het niet anders of er vindt iets buitengewoons plaats. Niet wat iedereen doet, maar wat de christen nu eens doet.'³

Je krijgt er een titel bij: vrede-stichter

Simon van der Lugt is predikant van De Fontein in Zwolle-West.

- 1 Uit: Jan Pit (samensteller), *Elke dag geboeid. Uit de schatkamer van de Lijdende Kerk*. Hoornaar: Gideon, 1994, 204.
- 2 Stefan Paas in: *Vrede stichten. Politieke meditatie*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2007, 297 pag.
- 3 G.Th. Rothuizen, *De hand aan de ploeg. Klein commentaar op de Bergrede*. Aalten: De Graafschap, [z.j.], 93 pag.

Betrokken in Gods missie

Recent verscheen een nieuw basisboek missiologie: *Betrokken in Gods missie*. Dit richt zich op werkers in de kerk en theologiestudenten. Het boek biedt een brede basiskennis met het oog op Gods missie in de wereld. De auteurs zijn missiologen en missionair trainers en begeleiders vanuit verschillende protestantse kerken.

Het boek stimuleert om missionair te worden. Naast theoretische kennis biedt het praktische handvatten en ideeën om beleid te ontwikkelen op missionair kerk-zijn. Daarmee is dit boek belangrijk voor de toerusting van mensen met een taak in de kerk. Met name voor mensen die leidinggeven aan het missionair werk, zoals ambtsdragers en missionaire commissies.

Naast de inzet op beleid bevat het boek ook een praktisch deel. De kerk moet immers in daden en woorden laten zien dat er een God is en dat wij van Christus zijn. Dat is soms ploeteren en zoeken naar wegen. Dit boek wil daarbij helpen en inspiratie bieden.

In het boek is de zogenoemde 'missio Dei', Gods missie in deze wereld, als uitgangspunt genomen. Het boek bevat een theologische verkenning van missionaire hoofdaspecten van de Bijbel en gaat in op de vraag naar het doel van Gods missie en de plaats die de kerk daarin inneemt. Vervolgens komen de missionaire ontwikkelingen door de eeuwen heen aan de orde en de vijf aspecten van integrale missie. Ten slotte staat het boek onder andere stil bij missionair zijn in de huidige postchristelijke samenleving en de daarmee samenhangende missionaire uitdagingen.

Betrokken in Gods missie. Basisboek missiologie

Onder redactie van Petra de Jong-Heins, Bert Roor, Jan van 't Spijker en Willem van 't Spijker, KokBoekencentrum 2023, 272 pag.

Conferentie 'Meedoen in Gods missie'

Op 13 januari 2024 vindt de derde editie van de Missionaire Conferentie plaats. Het thema is 'Meedoen in Gods missie'. Jezus daagt ons uit om mee te doen in de missie van God. We zijn geroepen om met Jezus op weg te gaan en voorproefjes te zijn van zijn koninkrijk. Wat doet zo'n oproep met jou? Raak je geïnspireerd? Of denk je: wat betekenen ik nu? Zitten mensen wel op het goede nieuws te wachten? En wat is dat goede nieuws dan? Kortom, een dag vol toerusting en inspiratie over welke kansen er zijn om het evangelie te delen.

De kersverse Theoloog des vaderlands, Kees van Ekris, is een van de hoofdsprekers. Hij neemt je mee in de huidige trends binnen onze samenleving en welke kansen zij bieden voor de kerk. Evelien van Huffelen en Bert Roor gaan dieper in op de vragen: heeft meedoen in de kerk of pioniersplek zin voor jou en anderen, en zo ja, in welk opzicht?

Bovendien kun je op deze dag als deelnemende gemeente met drie tot vijf mensen samen een 'leertrack' volgen. Deelnemers van de leertrack gaan aan de slag met een werkplan om als gemeenteteam concrete stappen te zetten in het komende halfjaar. Op de website (zie onder) kun je zien uit welke leertracks je kunt kiezen. Gaat dat voor jullie gemeente (nog) een stapje te ver? Kom dan als individuele 'verkenner' en volg een apart programma met de inspiratiesessies 'Een goed begin' en 'Aan de slag met de Trendrede'. Of laat je inspireren op de missionaire markt.

Op de website www.meedoeninGodsmissie.nl lees je meer over de conferentie en kun je je aanmelden met een groep uit je gemeente.

© Natali Mils

Werkers in de kerk – kerkelijk werkers

Als het gaat om werkers in de kerk besteden kerkordes en de daaraan gekoppelde regelingen vanouds vooral aandacht aan de ambten. In de praktijk is er gaandeweg steeds meer behoefte gebleken aan mensen die naast de ambtsdragers taken in de gemeente kunnen uitvoeren en die daarvoor door de kerk(en) in dienst genomen en betaald worden. In dit artikel besteed ik aandacht aan de (on)mogelijkheden om in die behoefte te voorzien.

Het was natuurlijk altijd al mogelijk voor een plaatselijke kerk om een of meer mensen in loondienst aan te stellen voor het – al dan niet parttime – vervullen van specifieke taken. Denk aan koster en organisten, al zal het hier in veel plaatselijke kerken om vrijwilligerswerk gaan. Maar als de omvang van een plaatselijke kerk het toeliet en erom vroeg, was het mogelijk om bijvoorbeeld een kerkmusicus en/of een koster in loondienst aan te stellen. Dan ging het in de regel om een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht. De kerkorde regelde er meestal weinig of niets over. Zoals gezegd, gaandeweg is de behoefte gegroeid aan mensen die naast de ambtsdragers taken kunnen vervullen, met name in het pastoraat, het diaconaat en in het missionair werk van de gemeente. En nadat plaatselijke kerken er zelf hun weg in hadden gezocht om in deze behoeften te voorzien, werd het ook belangrijk gevonden om daarvoor regelingen te treffen.

In de Christelijke Gereformeerde Kerk is in bijlage 50 bij de kerkorde een rechtspositieregeling opgenomen voor medewerkers van deputaatschappen, waarbij wordt opgemerkt dat die regeling tevens kan dienen als richtlijn voor medewerkers in dienst van een plaatselijke CGK. In de genoemde bijlage staat ook een door de synode vastgestelde notitie met betrekking tot kerkelijk werkers. Ook CG-kerken kunnen voor adviezen terecht bij het hierna nog nader te noemen Steunpunt Kerk en Werk (SKW). In het hiernavolgende richt ik mij op de regelingen in de NGK.

Kerkorde NGK

De nieuwe kerkorde, die op 1 mei 2023 in werking trad, bevat een artikel (B20) over de kerkelijk werker (hierna ook: kw'er). Het artikel bevat geen omschrijving van wat daaronder verstaan wordt. Opgemerkt wordt dat het gaat om mensen die 'naast de ambtsdragers taken in de gemeente uitvoeren'. Erg onderscheidend is die omschrijving niet, want daarvan zijn er vaak veel – meestal vrijwilligers – in de gemeente, die we in de praktijk toch

Leendert Verheij

.....
Mensen die naast de ambtsdragers taken kunnen vervullen

© Dylan Gillis

niet aanduiden als kerkelijk werker. Voor profiel, taken en positie verwijst het tweede lid van artikel B20 naar de landelijke regeling (B20).

Profiel

Die regeling bevat inderdaad een profiel: het moet gaan om een belijdend lid van de NGK of van een kerk met wie zij een verwantschapsrelatie onderhouden. (Voor het begrip verwantschapsrelatie verwijst ik naar artikel E8 van de kerkorde. Aan dit artikel zijn drie landelijke regelingen gekoppeld, te weten: E8 verwantschapsrelatie regionaal, E8 relatie met de CGK en E8 relatie met de vGKN.)

.....
Taken en verantwoordelijkheden moeten helder zijn omschreven

Het profiel bevat tevens de eis dat een kerkelijk werker een relevante opleiding op hbo-niveau heeft gevolgd of op vergelijkbare wijze de noodzakelijke competenties heeft verworven. Wat een relevante opleiding is hangt uiteraard mede af van de taken en verantwoordelijkheden waarvoor de kw'er wordt aangetrokken. Die moeten door de kerkenraad bij de aanstelling van de kw'er helder zijn omschreven. Het lijkt me van belang dat de kerkenraad ook al bij de werving en selectie hier een duidelijk beeld van heeft. En uiteraard dient daarover duidelijk te worden gecommuniceerd met een kandidaat voor de functie. Dat is ook daarom belangrijk, omdat met de kw'er een arbeids-overeenkomst naar burgerlijk recht wordt gesloten door de kerkenraad. Bij het sluiten van die overeenkomst moet voor beide partijen duidelijk zijn wat ze van elkaar verwachten.

Taken kerkelijk werker

De kerkelijk werker zet zich samen met de ambtsdragers in voor de opbouw van de gemeente als lichaam van Christus, zo formuleert de landelijke regeling het in navolging van de kerkordebepaling. Nogmaals, dat is weinig concreet. En het lijkt ook erg intern gericht: opbouw van de gemeente. Kan een kerkelijk werker bijvoorbeeld ook een missionair werker zijn? Voor een antwoord op die vraag en voor meer concrete ideeën erbij is de verwijzing in de landelijke regeling naar de regelingen van het SKW behulpzaam (www.steunpuntkerkenwerk.nl). Op die website is een 'Functieprofiel Kerkelijk Werker' te vinden. Dat functieprofiel bevat een hoofdstuk 2: Doel van de functie. Daarin staat dat de kerkelijk werker kan worden ingezet op een of meer van de volgende gebieden:

- lerend: vormings- en toerustingswerker
- pastoraat
- diaconaat
- missionair werk
- gemeenteopbouw

Voor voorbeelden van invulling van die verschillende taakgebieden verwijs ik graag naar het functieprofiel. Hier volsta ik met de constatering dat onder opbouw van de gemeente kennelijk ook wordt verstaan inzet als missionair werker. Het functieprofiel zegt daarover: 'Een missionair werker kan worden ingezet om gemeenteleden te activeren en te stimuleren op het gebied van zending of evangelisatie en/of worden ingezet bij de organisatie van activiteiten die de verkondiging van Gods Woord onder ongelovige mensen mogelijk maakt.' Het kan dus gaan om iemand die anderen binnen de gemeente zal stimuleren en activeren, maar ook om iemand die namens de gemeente zelf in missionair werk actief is.

Preekbevoegdheid kerkelijk werker?

Heeft zo'n missionair werker ook preekbevoegdheid? Niet automatisch vanwege zijn functie! Artikel B8 van de kerkorde maakt het wel mogelijk om aan niet-predikanten bevoegdheid te verlenen om in de kerken het Woord van God te verkondigen. In de bijbehorende landelijke regeling is erin voorzien dat een regionale vergadering op verzoek van een kerkenraad bijzondere plaatselijke preekbevoegdheid kan verlenen aan een door die kerkenraad aangestelde kerkelijk werker die een relevante hbo-opleiding heeft voltooid of op vergelijkbare wijze competenties heeft verworven. Die bijzondere plaatselijke preekbevoegdheid houdt dan niet in de bevoegdheid om sacramenten te bedienen of ambtsdragers te bevestigen. Daarop bestaat één uitzondering, geregeld in de kerkorde zelf (art. B8 lid 2): 'In een missionaire situatie kan de kerkenraad aan een kerkelijk werker die bevoegd is om het Woord van God te ver-

.....
Kan een kerkelijk werker ook een missionair werker zijn?

.....
Preekbevoegdheid of ook de bevoegdheid om sacramenten te bedienen?

© David Weber, Unsplash

kondigen, de bevoegdheid verlenen om ook de sacramenten te bedienen.' In zo'n geval zal dus in de regel de regiovergadering de bijzondere plaatselijke preekbevoegdheid verlenen, maar is het de kerkenraad die de bevoegdheid verleent om de sacramenten te bedienen.

Voor de volledigheid: de hier bedoelde mogelijkheid om preekbevoegdheid te verkrijgen geldt in beginsel voor alle kerkelijk werkers en dus niet alleen voor missionair werkers. De uitzondering met betrekking tot het bedienen van de sacramenten geldt alleen voor kerkelijk werkers in een missionaire situatie.

Soms een arbeids-overeenkomst voor bepaalde tijd

Arbeidsovereenkomst

Anders dan met predikanten wordt met een kerkelijk werker een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht gesloten. Dat staat ook met zoveel woorden in de landelijke regeling, die eraan toevoegt dat de kerkenraad daarbij de regelingen van het SKW dient te volgen. De landelijke regeling bepaalt dat de kerkelijk werker niet tegelijkertijd ambtsdrager kan zijn in de kerk die hem heeft benoemd. De reden daarvoor zal zijn dat hij dan bestuurlijke zeggenschap zou hebben bij zijn eigen werkgever. En dat creëert natuurlijk een ingewikkelde situatie als hij of zij belanghebbende is bij een door de kerkenraad te nemen beslissing.

Bij de regelingen van het SKW die de kerkenraad dient te volgen, moet gedacht worden aan de Arbeidsvoorwaardenregeling Kerkelijk Werkers en Salarisschalen Kerkelijk Werkers, terwijl mijns inziens ook het Functieprofiel Kerkelijk Werker van belang is. Ze zijn alle te vinden op www.steunpuntkerkenwerk.nl.

Over de regelgeving in het Burgerlijk Wetboek inzake de arbeidsovereenkomst zou veel te zeggen zijn, maar dat valt buiten het bestek van dit artikel. Hier volsta ik met een enkele opmerking over de arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd. Daar zal in de praktijk nogal eens gebruik van worden gemaakt, bijvoorbeeld omdat in het begin nog onduidelijk is of er op langere termijn voldoende middelen voor financiering zijn. Een andere reden kan zijn dat de kerkenraad wil bezien of het beoogde doel met de aanstelling van een kerkelijk werker wel wordt bereikt en of de gekozen opzet ook heilzaam is voor de opbouw van de gemeente als lichaam van Christus. Van belang is dat de kerkenraad zich realiseert dat er regels zijn voor beëindiging dan wel verlenging van een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd. En er is ook sprake van de zogenaamde ketenregeling, die bepaalt wanneer een tijdelijk arbeidscontract overgaat in een vast arbeidscontract (arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd). Kort gezegd zijn achtereenvolgens maximaal drie arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd mogelijk, met een maximum van (in totaal) drie jaar!

Op de eerdergenoemde website zijn modellen te vinden zowel voor een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd als voor een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. Het is van belang dat een kerkenraad zich steeds in concrete situaties goed laat voorlichten over de actuele regelgeving. Tot slot merk ik bij dit onderdeel op dat bij geschillen over de (beëindiging van de) arbeidsovereenkomst de kans groot is dat de kerkelijk rechter zich niet bevoegd zal achten en de burgerlijk rechter wel.

.....
Wordt het beoogde doel wel bereikt en is de gekozen opzet ook heilzaam?

Slot

Uit het voorgaande blijkt dat er vooral in de regeling kerkelijk werker nogal wat mogelijkheden zijn gecreëerd voor (tijdelijke) functies en beloning in de kerk. Ook voor koster in loondienst bestaat een arbeidsvoorwaardenregeling, eveneens te vinden op www.steunpuntkerkenwerk.nl.

Iets minder duidelijk geregeld is de positie van catecheten. Denkbaar is dat ze worden beschouwd als kerkelijk werker, maar je kunt je afvragen of dat in de praktijk ook gebeurt en nodig is. Daarover wellicht nog een andere keer.

Leendert Verheij is oud-president van het Gerechtshof Den Haag en was tot 1 mei 2023 voorzitter van de Commissie Kerkrecht en Beroepszaken van de NGK.

Hoop

Zie mijn gezicht,
zie de groeven
van mijn droefenis,
kijk naar wat zacht is.

Raak mijn gezicht,
raak de groeven
van mijn groot gemis,
raak aan wat hard is.

Streel mijn gezicht,
streel de groeven
van mijn droefenis,
zorg voor wat zacht is.

Word mijn gezicht,
word de groeven
van wat eenzaam is,
neig naar wat hard is.

Wees mijn gezicht,
wees de groeven
van mijn droefenis,
zegen wat zacht is.

tekst: Robert Roth